

Mihai-Bogdan IOVU

Conceptualizarea abuzului și neglijării copilului în familie

Asistență socială

Mihai-Bogdan IOVU

**CONCEPTUALIZAREA
ABUZULUI ȘI NEGLIJĂRII
COPILULUI ÎN FAMILIE**

Lumen

Iași, 2008

Mihai-Bogdan IOVU
Conceptualizarea abuzului și neglijării copilului în familie

Editura Lumen este acreditată CNCSIS sub nr 003

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

IOVU, Mihai-Bogdan

Mihai-Bogdan IOVU/Conceptualizarea abuzului
și neglijării copilului în familie

-Editura Lumen, Iași

Bibliografie

Pag. 117

ISBN- 978-973-166-086-8

343.62

364.65-053.2

Mihai-Bogdan IOVU

**CONCEPTUALIZAREA
ABUZULUI ȘI NEGLIJĂRII
COPILULUI ÎN FAMILIE**

Lumen

Iași, 2008

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

Cuprins:

Considerente generale	7
<i>Importanța și relevanța temei.....</i>	<i>7</i>
<i>Scurt istoric al preocupărilor privind abuzul și neglijarea copilului</i>	<i>11</i>
<i>Situația abuzului și neglijării copilului în România.....</i>	<i>15</i>
Elemente pentru o definire a abuzului și neglijării copilului.....	19
Forme de abuz și neglijare	43
<i>Abuzul psihologic/emoțional</i>	<i>43</i>
<i>Abuzul fizic</i>	<i>52</i>
<i>Abuzul sexual.....</i>	<i>54</i>
<i>Neglijarea copilului.....</i>	<i>58</i>
<i>Efecte ale abuzului și neglijării</i>	<i>60</i>
Maltratarea familială ca tip de maltratare socială	67
<i>Definiții și funcții ale familiei.....</i>	<i>67</i>
<i>Mediul familial ca mediu al abuzului și neglijării.....</i>	<i>77</i>
Modele explicative ale abuzului și neglijării copilului în familie	81
Bibliografie	111

Pagin 1 sat goal inten ionat

Considerente generale

Importanța și relevanța temei

Cu toate că 192 de state (excepție făcând Somalia și SUA) sunt semnatare ale Convenției Națiunilor Unite privind Drepturile copiilor, milioane de copii rămân încă în pericol din cauza condițiilor economice, sociale sau psihologice. Violența asupra copiilor ramâne în mare măsură ascunsă, din diferite motive. Unul dintre motive este teama: multor copii le este teamă să vorbească despre incidente care implică acte violență împotriva lor. În multe cazuri, părinții, care ar trebui să să-și protejeze copiii, păstrează tăcerea atunci când actul de violență a fost făcut de soț/soție sau de către alt membru al familiei, de către un membru mai puternic al societății, cum ar fi un angajator, un ofițer de poliție sau de către un lider al comunității respective. Teama există în special în locuri unde „onoarea” familiei este pusă mai presus de siguranța și bunăstarea copiilor. În special, violul sau alte forme de violență sexuală pot duce la ostracizare, alte violențe sau la moarte. Violența este invizibilă, deoarece nu există modalități care să ofere siguranța și încrederea necesară pentru copiii și adulții care reclamă acest lucru. În anumite părți ale lumii, oamenii nu au încredere în poliție, în serviciile sociale și în alte autorități; în alte părți, mai ales în zonele rurale, nu există

autorități la care să aibă acces pentru a reclama aceste cazuri. Există puține date disponibile privind violența în instituții de îngrijire sau în unități de detenție din multe părți ale lumii, deoarece, deși incidentele pot fi documentate, celor mai multe instituții nu li se cere să înregistreze și să dezvăluie astfel de informații, nici chiar părinților copiilor respectivi (ONU, 2006).

Acceptarea violenței de către societate este, de asemenea, un factor important: atât copiii, cât și abuzatorii pot accepta violența fizică, sexuală și psihologică drept inevitabilă și normală. Disciplinarea prin pedepse fizice și umilitoare este adesea percepută ca fiind normală, în special atunci când nu are ca rezultat o vătămare „vizibilă” sau de durată.

Copilul trebuie respectat ca o persoană care are dreptul la viață particulară, la intimitate și la o dezvoltare psihosocială normală. Nimic nu trebuie să îi pună în pericol nici existența, nici dezvoltarea, cu atât mai mult nu trebuie supus abuzului sau exploatării. Cu toate acestea, tot mai des sunt semnalate cazuri de abuz asupra copiilor în familie, pe stradă, în instituții sau chiar în locuri publice.

Modul în care copilul este valorizat de către o societate se reflectă în preocuparea pe care aceasta o are pentru ca drepturile copilului să fie respectate și implementate în toate domeniile vieții sociale, fie ele publice ori private.

Fenomenul maltratării copilului este un construct social, ce nu aparține doar unei perioade istorice sau unui context social bine determinat. Copiii au fost dintotdeauna subiectul unei agresivități din partea celorlalți, respectiv a adultului. Din această perspectivă Lloyd de Mause (1974 *apud*. Corsaro, 2005) notează: „istoria copilăriei este un coșmar din care abia acum începem să ne trezim. Cu cât mergem mai mult în trecut, cu atât este mai scăzut nivelul de protecție acordat copilului și mai mare probabilitatea de a fi omorât, abandonat, bătut terorizat sau abandonat”, iar istoria pare să susțină afirmațiile lui de Mause.

În ultima decadă, efectele socio-economice negative ale tranziției au condus la degradarea rapidă și substanțială a nivelului de trai a unei proporții din ce în ce mai ridicate a populației, fiind afectate în special familiile cu copii. În România, copilul a fost considerat întotdeauna o valoare centrală a familiei, în ciuda unor măsuri politice adesea contradictorii sau cel puțin confuze de-a lungul timpului (Zamfir, C., 1997). Cu toate acestea copilul are un risc mai mare de victimizare din mai multe motive: dependența sa crescută de un adult, statutul lor fizic și toleranța socială destul de ridicată la anumite forme de violență, din considerente culturale. Din această perspectivă se poate vorbi de o „pierdere a copilăriei” (Corsaro, 2005).

În aceste condiții, răspunsul la întrebări precum *Care sunt factorii determinanți în producerea abuzurilor și exploatării a copiilor? Cui revine responsabilitatea respectării drepturilor copilului și protecției lui? Este vorba de factori individuali, izolați, factori de context social larg sau de politicile de protecție specifice diferitelor societăți?* sunt întrebări care îi preocupă mai ales pe specialiștii implicați în protecția copilului și în respectarea interesului superior al acestuia.

Scurt istoric al preocupărilor privind abuzul și neglijarea copilului

Se consideră că evenimentul cel mai pregnant ce a dat naștere viziunii moderne privind protecția copilului a fost descrierea sindromului copilului bătut (*battered baby syndrome*) de către Kempe în 1960 și adoptarea legii federale Child Abuse Prevention and Treatment Act în 1974. Cazul lui Marry Ellen din 1874 este un reper istoric important, dar insuficient înțeles. Deși primele Curți Juvenile s-au înființat în 1899 (în Cook County, IL), ele nu erau înființate pentru a proteja copii de anumite forme de abuz și neglijare, ci mai mult pentru a controla fenomenul “copii străzii”. Interesant este cum a evoluat această mișcare înainte de Kempe (Lynch, 1985). Încă din antichitate există referințe cu privire la posibilitatea de vătămare a copilului, uneori chiar intenționată, atunci când acesta se năștea bolnav sau cu o anume infirmitate. În acea perioadă infanticidul era un fapt comun și întărit social, în tratatele de medicină ale vremii descriindu-se practica uciderii celor slabi, cu dizabilități și a celor fricoși. Un medic grec din secolul II notează instrucțiuni pentru moașe de a examina copilul la naștere și a scăpa de cei nesănătoși. Legea romană a celor 12 table interzicea creșterea copiilor bolnavi (Rhazes – *Practica Peurarum*, Soranus - *Gynaecology*). În secolele

17 și 18, mai multe tratate (Paul Zacchias – Medico-Legal Debates, 1651, Theoph Bonet – A guide to the Practical Physician, 1684) abordează problema vătămării copilului, accentul căzând de data asta pe inabilitatea sau uneori chiar vătămarea copilului cu bună știință de către mame, explicația fiind de ordin mistic (anumite vrăji ce se fac asupra acesteia). Soluția ar fi angajarea unor bone pregătite în această direcție. În secolul 19, de interes este lucrarea lui M. E. Dowager – Advice to Young Mothers on the Physical Education of Children (1823) și rezultatele studiului lui Ambrose Tardieu asupra a 32 de copii despre care credea că au murit din cauza unor abuzuri. Acesta descrie anumite caracteristici medicale, psihiatrice, sociale și demografice ale abuzului asupra copiilor ca sindrom (1860). Secolul 20 este marcat de apariția unor acte normative având ca obiect protejarea copiilor și de alte studii medicale cu accent pe hematoamele subdurale ca rezultat a unor traume neaccidentale. Astfel:

- În 1944 Curtea Supremă decide autoritatea statului de a interveni în familie pentru a proteja copii în cazul *Prince vs. Massachusetts*.
- În 1946, un radiolog din Pittsburgh publică rezultatele unui studiu în care se arată că

hematoamele subdurale nu se justifică doar prin traume accidentale.

- În 1960 statul New York a fost primul ce a adoptat Interstate Compact on Placement of Children. ICPS este o lege uniformă adoptată în toate cele 50 de state și stabilește procedurile în cazul plasării interstate a copilului și fixează responsabilități pentru cei implicați.

În 1962 Henry Kempe publică articolul său *The Battered Child Syndrome* în *Journal of the American Medical Association*. În cadrul articolului se descriu mai multe cazuri de părinți ce și-au bătut copiii provocându-le uneori moartea. Sindromul copilului bătut (the Battered Child Syndrome) descrie un patern de abuz ce se concretizează în anumite simptome clinice și stabilește totodată un model medical și psihiatric al cauzalității abuzului. Articolul a marcat apariția abuzului asupra copilului ca domeniu de cercetare distinct. În 1963 apare în *The British Medical Journal* un articol al lui Erieffiths și Moynihau ce utilizează conceptul de sindrom al copilului bătut. Momentul coincide cu acceptarea fenomenului, cel puțin ca criteriu de diagnostic medical. La ora actuală în DSM-IV-TR (2003:738) se găsesc criteriile de diagnostic în ceea ce privește relația părinte-copil (V 61.20), abuzul fizic (V 61.21), abuzul sexual (V 61.21) și neglijarea (V 61.21). În ICD-10,

spectrul este mult mai larg, notându-se sindroame datorită unei maltratări: abuz fizic (T 74.1), abuz sexual (T 74.2), abuz psihologic (T 74.3), alte sindroame de maltratare (T 74.8), sindroame de maltratare nespecificate (T 74.9), dificultăți legate de creșterea și educarea copilului (Z 62), cu Z 62.4 neglijare afectivă (părinte care se adresează copilului cu răceală și indiferență, lipsă de interes față de copil, de înțelegerea dificultăților și absența laudei și încurajării, reacție iritată față de un comportament anxios și absența exteriorizării afective suficiente), agresiune prin forță fizică (Y 04), agresiune sexuală prin forță (Y 05), neglijare și abandon (Y 06) și alte maltratări precum cruzime mentală și maltratare sexuală (Y 07) cu subdiviziunile: abuzul comis de părinte (Y 07.1), abuzul comis de prieteni sau cunoscuți (Y 07.2), de autorități (Y 07.3), de alte persoane specificate (Y 07.8) și cel comis de persoane nespecificate (Y 07.9).

Perioada imediat următoare este marcată de adoptarea mai multor reglementări în direcția protecției copilului, ce culminează cu adoptarea în 1989 a Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului, SUA și Somalia fiind singurele state ne semnate.

Situația abuzului și neglijării copilului în România

După 1990, societatea românească, ajutată de organisme internaționale, a inițiat o serie de acțiuni în favoarea copilului (Roth, 1999). De asemenea, guvernul și parlamentul au adoptat o serie de acte normative având drept obiectiv protecția copilului, dar situația acestuia a rămas încă destul de confuză, mai mult din considerente culturale. Într-un comunicat de presă din data de 8 aprilie 1999, OMS recunoaște abuzul și neglijarea copilului ca o problemă de sănătate publică la nivel mondial, aproximativ 40.000.000 de copii cu vârsta 0-14 fiind victime și necesitând servicii medicale și sociale în acest sens. Raportul ONU cu privire la Violența asupra Copilului (2006) atrage atenția asupra următoarelor aspecte:

- OMS a estimat, prin folosirea datelor limitate care există la nivel național, că aproape 53.000 de copii au murit în lume, în anul 2002, ca urmare a omuciderilor
- Studiul Global privind Sănătatea realizat în Școli) a descoperit recent că între 20% și 65% din copiii de vârstă școlară

au fost agresate verbal sau fizic în ultimele 30 de zile.. Agresiunile sunt frecvente și în țările industrializate

- OMS estimează că, în anul 2002, 150 de milioane de fete și 73 de milioane de băieți sub vârsta de 18 ani au fost forțați să întrețină raporturi sexuale sau au trecut prin alte forme de violență sexuală.

- Conform unei estimări OMS, între 100 și 140 de milioane de fete din lume au fost victimele unei forme de mutilare genitală feminină. Estimările UNICEF, publicate în 2005, sugerează că în Africa Sub-Sahariană, Egipt și Sudan, 3 milioane de fete și femei sunt supuse mutilării genitale feminine în fiecare an

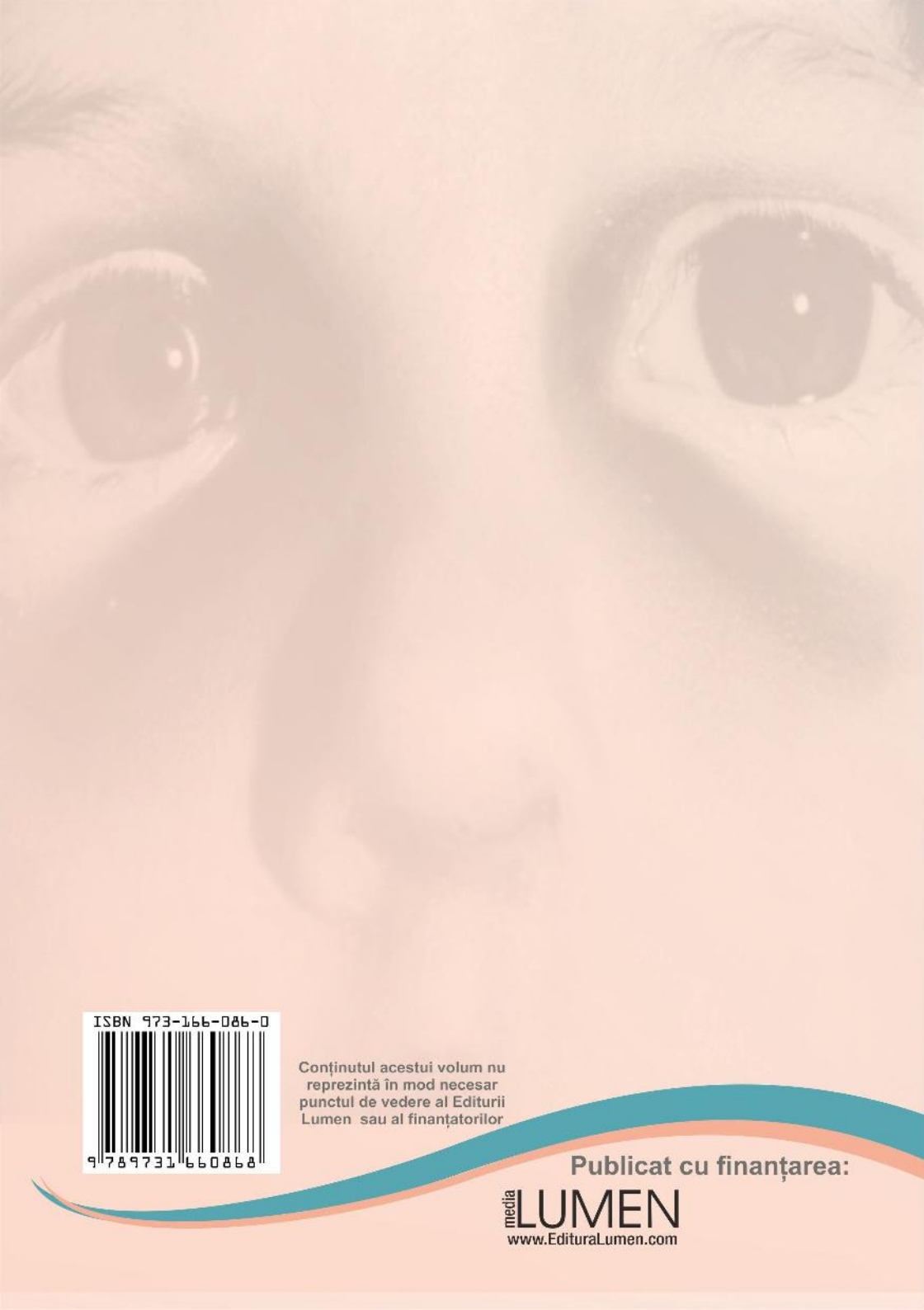
- Estimări recente ale Organizației Internaționale a Muncii (ILO) indică faptul că, în anul 2004, 218 milioane de copii erau exploatați prin muncă, dintre care 126 de milioane erau implicați în munci periculoase. Estimările din anul 2000 arătau că 5,7 milioane de copii erau victime ale muncii forțate, 1,8 milioane erau implicați în prostituție și pornografie, iar 1,2 milioane erau victime ale traficului. Totuși, comparativ cu estimările publicate în 2002, incidența exploatării copiilor prin muncă a scăzut cu 11%, iar cu 25% mai puțini copii erau implicați în munci periculoase

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

www.editalumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

ISBN 973-166-086-0

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media
LUMEN
www.EdituraLumen.com